

<https://doi.org/10.15407/fd2021.03.149>
УДК: 159.964.22

Єгор БУЦИКІН, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії,
Національний університет охорони здоров'я імені П.Л. Шупика,
04112, Київ, вул. Дорогожицька, 9
Yegorbutsykin@gmail.com
<https://orcid.org/orcid.org/0000-0003-2081-5162>

ПРО ФЕНОМЕНОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПСИХОАНАЛІЗУ

Стаття є попереднім начерком феноменологічного опису досвіду психоаналізу з метою феноменологічного обґрунтування засадових психоаналітичних понять та явищ. Розглянуто фазову структуру досвіду психоаналізу, а саме: тривогу аналітика, психоаналітичну редукцію, психоаналітичний аналіз та інтерпретацію. Окрім цього, першу частину статті присвячено головним аспектам логіко-феноменологічної критики психоаналізу. Передусім критиці асоціативної, механістичної, спекулятивної теорії психоаналітичної практики, що її феноменологічна неадекватність спричиняється до розриву між психоаналітичною теорією та практикою. Цей факт особливо наголошений у феноменологічній психології Артура Кронфельда та дазайналізі Людвіґа Бінсванґера і Медарда Боса. З огляду на це, стаття є спробою накреслити ще один шлях до подолання цього розриву — через феноменологічне обґрунтування досвіду психоаналізу.

Ключові слова: феноменологія, психоаналіз, феноменологічна критика, феноменологічне обґрунтування, критика психоаналізу, екзистенціальна психіатрія, екзистенціальна психотерапія, філософська антропологія.

Феноменологічна критика психоаналізу. Попередні зауваги

Щойно психоаналіз зміцнів, передусім як новий агент у психіатрії та психотерапії, і на нього почали зважати представники академічної науки, природно виникла перша критична реакція. Загалом у цій критиці можна виокремити два аспекти: логічний і феноменологічний.

Логічна критика психоаналізу показала, що психологія Фрейда є індуктивною теорією із необґрунтованими засновками, тому вона на правду ніколи не має до діла із безпосереднім спостереженням фактів, натомість сегрегує

Цитування: Буцикін, Є. (2021). Про феноменологічне обґрунтування психоаналізу. *Філософська думка*, 3, 149—165. <https://doi.org/10.15407/fd2021.03.149>

та формує їх відповідно до теоретичних передсудів: про асоціативну природу психіки, переміщення афекту, зв'язок несвідомого та свідомості [Kronfeld, 1914]. Усі перераховані припущення потребують обґрунтування, а деякі, наприклад, про асоціативну природу психіки, відверто застарілі та непереконливі [Ibid.]. Поряд із цим логічна критика центральних технічних понять психоаналізу, виявила той прикрий факт, що усе, що ми уявляємо як психоаналіз не впливає із теорії, а навпаки радше нею унеможлиблюється [Ibid.].

Найбільш показовим є приклад із математичною імовірністю успіху застосування методу вільних та неперервних асоціацій, що він свідчить про неможливість реконструкції витисненого уявлення, навіть якби наше мислення обмежувалося усього лише 25 думками, адже у такому разі імовірність відновлення забутої болісної думки становить $1/10000000$ [Kronfeld, 1914: S. 74–75]. Отже, навіть якщо припустити, що аналітик таки спроможний сприяти такому відновленню, то це не обґрунтовується теорією. Це саме стосується й іншого технічного поняття — спротиву — що його наявність обґрунтовують покликанням на затримки в асоціюванні, водночас останні пояснюють спротивом. Коло у визначенні — одна з найпоширеніших логічних помилок в обґрунтуванні психоаналітичних понять, що відразу впадає в око всякому досліднику.

А втім, слід сказати, що *логічна критика психоаналізу починала з передсуду про успішність психоаналітичної практики, тому була скерована передусім на теорію і вимагала її обґрунтування*. На жаль, цього не сталося, першу психоаналітичну теорію психічних інстанцій заступила друга — структурна теорія психіки — що вона також некритично асимілювала засадові уявлення попередниці, у такий спосіб лишивши нерозв'язаними всі перераховані проблеми [Kronfeld, 1925]. Тож усе це також кидає тінь на історію становлення психоаналітичних проєктів «після Фрейда», інакше кажучи, їхній розгляд слід відкласти, поки не буде обґрунтовано доцільність використання некритично запозичених засадових понять.

Феноменологічна критика психоаналізу розглядала психоаналіз як натуралістичний проєкт психології та психотерапії, тобто як настанову, за якої під час дослідження царини психічного застосовують непитомі для неї причиново-дієві пояснювальні схеми, нехтуючи відмінностями між психічними та фізичними фактами (Франц Brentano), створюючи психологію, так би мовити, без людини, останню уявляють ефектом діяння психічних механізмів [Jaspers, 1946, 1986 (1950), 1963, 2009]. Тож у цьому разі психоаналіз постає різновидом психологізму, тобто способу думання, який спирається на підміну відповіді на питання «що переді мною?» на «звідки воно взялося?», де відповіді на друге питання передуює побудова механістичної моделі людини, яка має випадковий і почасти необґрунтований характер [Jaspers, 1986 (1950)].

Логічна та феноменологічні критики методологічно пов'язані, тож їх не варто розглядати як окремі, особливо цей зв'язок дається взнаки у підваженні теорії асоціативної природи психічного. Цей аргумент можна сформулювати так: якщо конституцію усякого психічного феномену можна пояснити дія-

ням асоціювання, так само як, наприклад, Девід Г'юм пояснює виникнення ідеї золотої гори [Hume, 1995], то в такий спосіб можна також пояснити наявність психічних предметів психоаналітичного дослідження, наприклад, сновидінь. Утім, щойно ми запитаємо, що є істотним для переживання будь-якого сновидіння, відразу бачимо, що сновидіння переживається як реальність, яку вдається сфальсифікувати, лише прокинувшись. Тож виникає питання «чи можна пояснити наявність переживання реальності сновидіння винятково завдяки асоціації»? Вочевидь ні. Конституювання реальності сновидіння увиразнює інтенційність як центральну особливість будь-якого психічного акту [Kronfeld, 1914: S. 71].

Виникнення логіко-феноменологічної критики психоаналізу збігається в часі з появою нової феноменологічної психіатрії та психотерапії. Остання розвивалася почасти в полеміці з психоаналізом, почасти, як-от у разі проекту антропологічної психотерапії Людвіга Бінсвангера [Binswanger, 1956], під його впливом. Передусім ідеться про практичну значливість «відкриття» Фройда: зацікавленість до мови пацієнтів, увага до сенсу висловленого тощо. Тож і *тут ми маємо до діла з визнанням практичної значливості психоаналізу і критикою його теорії.*

Використовуючи словосполучення феноменологічна психіатрія та психотерапія, мені ідеться про ідеальний тип (Вебер), що він слугує опису загальної тенденції залучення феноменології до різних психопатологій, з-поміж яких варто передусім згадати проекти Карла Ясперса [Jaspers, 1946], Ежена Мінковські [Minkowski, 1970], Людвіга Бінсвангера та Медарда Боса [Boss, 1982], Віктора Франкла [Frankl, 2004], а також психології Мориса Мерло-Понті [Мерло-Понті, 2001], Франсуази Дольто [Дольто, 2017] та багатьох інших. Тож під феноменологією слід розуміти загальну настанову на дескриптивне дослідження «що» та «як» переживань людини; настанову, що передусім спирається на Гусерлеве розрізнення ноєматичного та ноєтичного рівнів феноменологічного дослідження [Гусерль, 2020], а також Ясперсове визначення феноменології як дескриптивної аналітики структури актів та змісту статично схоплених феноменів, а також прояснення зрозумілого зв'язку між психічними феноменами [Jaspers, 1946]. Так зрозуміла феноменологія має за джерело не так картезіанство, як «описову психологію» Мішеля Монтеня [Монтень, 2012], тож вона ближче до антропології як дескриптивної аналітики становища людини, настанови, що її започаткував французький філософ.

З огляду на сказане, можна припустити, що нова феноменологічна психіатрія та психотерапія виникли як спроба розв'язання двох проблем. По-перше, проблеми увиразнення відмінності між пояснювальною та описовою психологіями (становище, уперше описане Вільгельмом Дильтаєм), тут психоаналіз розглядають як взірць хибної натуралізації психічної царини. По-друге, проблеми відсутності бодай якоїсь феноменології патологічного досвіду, передусім Ясперсові зусилля спричинили і дотепер валідне ототожнення феноменології та дескриптивної психопатології у психіатрії. Усе це слугувало,

з одного боку, для побудови нових феноменологічних психотерапій Мінковскі, Бінсвангера та Боса, що мали за теоретичне підґрунтя антропологізовані філософії Бергсона, Гусерля та Гайдегера [Minkowski, 1970; Heidegger, Boss, 1994], а з іншого — відкидання психоаналітичної теорії як наївного натуралізму і, поряд із тим, запозичення практичної настанови психоаналізу.

Почасти послаблення зацікавленості феноменологічно орієнтованих психіатрів до психоаналізу також було зумовлене винайденням у середині ХХ століття нейролептиків, що змусило переглянути межі застосування психотерапії та психіатрії, інакше кажучи, підважило засадове розрізнення психотичної та невротичної досвідних царин, привернувши увагу психіатрів-інтелектуалів до геть інших проблем. Слід сказати, що постійні успіхи фармакології разюче ставлять перед психоаналізом питання про межі його застосування та успішність, ба навіть порушується питання про те, чи психоаналіз — взагалі терапія або радше орієнтаційна, герменевтична чи критична настанова [Ricoeur, 2007; Слотердаjk, 2002].

Відновлення інтересу феноменологів до психоаналізу дається взнаки останні двадцять років. Психоаналіз розглядають або як джерело інтуїції для подальших ноематичних описів [Lomar, Brudzinska, 2012], або намагаються феноменологічно обґрунтувати центральні технічні поняття психоаналізу, поєднуючи феноменологію з іншими, почасти навіть близькими до натуралістичних, настановами, наприклад, екологічною психологією, психологією поля та іншими утілювальними (embodiment) енактивістськими (enactive) підходами [Фукс, 2020]. Ці обґрунтування передусім спрямовані на такі явища психоаналітичної роботи, як *несвідоме* та *перенесення*, поряд із цим ідеться про поглиблення розуміння структури психічних розладів через застосування таких феноменологічних концептів як інтертілесність, інтерафективність, тілесна пам'ять, зажитий простір, а також екологічних концепцій ніші та функційного кола; валентностей, атракцій та репульсій психології поля тощо [Ibid.].

Усі ці спроби помічні під час безпосередньої терапевтичної роботи, а також відкривають шлях для подальших досліджень і зближення феноменології та психоаналізу. Надалі я спробую накреслити ще один варіант застосування феноменологічного підходу в обґрунтуванні психоаналізу, а саме можливість феноменологічного обґрунтування досвіду психоаналізу, інакше кажучи того, що виникає чи не виникає в кабінеті під час роботи. У певному сенсі це спроба реабілітувати Кронфельдову настанову на феноменологічне обґрунтування психоаналітичного досвіду з метою прояснення «що» та «як» його перебігу. Бодай, аби окреслити ідеальний тип такого досвіду — взірець для усякої спроби психоаналітичних взаємин.

Начерк феноменологічного обґрунтування досвіду психоаналізу

Спробі феноменологічного опису психоаналітичного досвіду має передувати засадове апофантичне судження про психоаналіз як особливу аналітик-

аналізант ситуацію, сутність якої дається у переживанні. Щойно ми погоджуємося щодо існування цього специфічного досвіду, виникає можливість подальших дескрипцій. Водночас перш ніж почати увиразнювати «що» цього досвіду, ми маємо відмовитися від усіх зовнішніх визначень сутності психоаналітичної роботи, психоаналітичних стосунків, психоаналітичної теорії. Залучення інших описів можливе лише у тому разі, якщо ці описи також скеровані лише на «що» психоаналітичного досвіду й уникають будь-яких причиново-дієвих пояснювальних схем, керівних гіпотез, описових конструкцій, навіть якщо очевидно, що психоаналітичний досвід уперше спричинився застосуванням чогось із перерахованого. Адже, по-перше, хоч застосування пояснювальної конструкції чи керівної гіпотези й може породжувати певні досвіди, геть необов'язково те, що переживається, впливає із цих конструкцій, як це чудово показав Артур Кронфельд у разі класичного психоаналізу [Kronfeld, 2014]. По-друге, ми не можемо не залучати погляди інших з огляду на домагання інтерсуб'єктивного засвідчення наших власних описів та спрямування на якнайкраще удокладнення тематизованої досвідної царини.

Також неможливо уникнути використання засадових психоаналітичних понять, проте лише у тому разі, якщо вони є тим, що схоплює певний аспект психоаналітичного досвіду, і можуть бути продемонстровані як значливі для його ідентичності. Якщо ж така демонстрація виявляється неможливою для якогось із понять, його слід відкинути як феноменологічно необґрунтоване.

Отже, спробую накреслити засадові риси всякого психоаналітичного досвіду, намагаючись уникнути, як це лише можливо, будь-яких зовнішніх щодо нього описових схем, використовуючи щоденну мову, аби спробувати схопити те, що для цього досвіду є істотним.

Фазова структура психоаналітичного досвіду

Психоаналіз не є простим предметом у Муровому сенсі [Мур, 2003], він розгортається у часі, має внутрішню, структуру — якщо не темпоральну, як, наприклад, слово чи мелодія, то *фазову*. Психоаналіз починається, триває та завершується. Наявність фаз психоаналізу унеможлиблює схоплення його сутності, спираючись на ізольований момент психоаналітичних взаємин; це можливо лише у тому разі, якщо «тепер» кожної фази постає у ретенційно-протенційних модифікаціях інших «поки» чи «вже» відсутніх фаз. Перед тим як спробувати накреслити фазову схему досвіду психоаналізу, слід зробити ще кілька випереджуючих зауваг.

Психоаналіз як спроба говорити якимось інакше

Передусім психоаналіз — це *talking cure* — розмова з терапевтичною метою, де опертям терапевтичного впливу уявляють не так самий факт виговорювання, як спосіб побудови діалогу. Незважаючи на те, що доволі часто психоаналітичну практику ототожнюють із негативною діалектикою Сократа

чи позитивною діалектикою Гегеля, нерідко коли змішуючи ці відмінні настанови, як це, наприклад, робить Юнг [Юнг, 2005], усі такі спроби, зрештою, спираються на загальне убачання сутності психоаналізу в модифікуванні звичайної комунікативної настанови, що цьому яскравим прикладом слугують обидва згадані філософи. Тож *психоаналіз — це спроба говорити із пацієнтом якимось інакше, не так, як завжди й зазвичай*. Ба більше, це модифікування дається взнаки інтерсуб'єктивно, засвідчуючи себе у явленні іншого як континууму пацієнт-клієнт-аналізант, що стає поступом від загального до унікального (конкретного).

Необхідність модифікувати настанову досвідчується як *становище-поза*, потойбіч звичного і, зрештою, єдиного способу говорити, судячи про цей світ, людські взаємини та самостосунок. Це становище-поза бодай спершу відчувається як неможливе, адже воно передбачає розташування ніби «поза мовою», за якого це «поза» не є простим запереченням мови у мовчанні, натомість переживається як підваження (*Aufhebung*) самої мови, у такий спосіб скасовуючи опозицію мовлення та мовчання.

Саме тому все розмаїття дотепів, що висміюють мовчання аналітика (як-от, наприклад, той, що в ньому ідеться про Фрейда, котрий, раптово померши від серцевого нападу в кабінеті, прийняв ще трьох пацієнтів), спекулюють на удаваній протилежності мовчання і говоріння у психоаналітичній практиці. Водночас у цій присмішці також дається взнаки переживання загрозової неможливості необхідної психоаналітичної модифікації.

Попередні описи надібують досвідну значливість на тлі таких переживань аналітика, як *виразна неможливість почати говорити*, доволі часто виникає враження, що аналітик перебуває ніби в іншому місці відносно мови аналізанта, «нижче» або «вище», потойбіч мови, що вона стає важкою, ба навіть такою, що її можна відчутти, речовою. Водночас, усе це постає на тлі засадовішого переживання, яке можна адекватно схопити у висловлюванні «а раптом не вийде?», та яке вчергове увиразнює, загрожену невдачею, необхідність модифікування мови.

Описаному настрою належить назватися *тривогою*. Тривога передує першій фазі психоаналізу, відкриває її та триває упродовж усіх подальших фаз, що їх попередньо слід виокремити чотири: 1. Тривога 2. Редукція, 3. Аналіз, 4. Інтерпретація.

Тривога

Тривога психоаналітика розгортається на двох рівнях — онтичному та онтологічному, тож має бути описана також подвійно. На онтичному рівні вона постає *страхом* через те, що раптом цього разу й більш ніколи не вдасться побудувати взаємини в такий спосіб, аби на їхньому тлі виникло те, що переживається як психоаналіз. Переживання цього страху водночас увиразнюється невідповідністю досвіду психоаналітика, що перебігає в межах природної настанови (Гусерль) і того, що відбувається у кабінеті. Ця невідповідність

пригнічує, збиває на манівці та живить тривогу, що вона опредметнюється у страху невдачі. Усе це чудово схоплюється у висловлюваннях третіх осіб, на кшталт: «Як ти можеш бути таким аб'юзивним, ти ж психоаналітик?», «Ти ж психоаналітик, ти що, не можеш дати собі раду?», «Ти ж психоаналітик, невже ти не бачиш за усім цим прихованої дії несвідомих мотивів?» тощо.

Неможливість всякчас перебувати у психоаналітичній настанові постає на тлі онтологічного виміру тривоги аналітика, що дається взнаки в дещо перефразованому висловлюванні Людвіга Бінсвангера, що в ньому порівнююють таку настанову із настановою психотичною. Не можна бути психоаналітиком усюди, адже сама психоаналітична настанова передбачає якщо не скасування картезіанського *ego cogito*, то бодай спробу його модифікування, нехай навіть *als ob*.

Онтологічний рівень тривоги аналітика, що й є тривоگوю у власному сенсі, тобто настроєм, що він схоплює характер буття-у-світі [Heidegger, 2018], відкривається у стоянній-поза мовою, стоянній там, де більше нічого нема. Пошук такого місця наближує аналітика до Ніщо, бездонної пустки, що її гравітація спричиняє коливання буття-у-світі. Тривога аналітика це стояння в Ніщо, спричинене скасуванням мови, — мистецтво самоперекреслення. Саме тому неможливо постійно перебувати в такій настанові, зрештою, ніхто й не має цього робити. Навпаки, ці описи, якщо вони адекватні, кидають тінь на усякі спроби позакабінетного застосування психоаналізу, що вони лише й можливі, якщо вдалося втамувати засадничу тривогу. Останнє дається взнаки як обертання континууму пацієнт—клієнт—аналізант навспак завдяки начерку діагностичного атласу взірців хвороби.

Є чимало способів тамування засадничої тривоги, кожен з яких на правду руйнує психоаналітичний досвід. Серед них найпотужнішим засобом усунення тривоги є медикалізація психотерапевтичної допомоги, що, як влучно пише Елізабет Руденеско, дає змогу ставитися до пацієнта, не зважаючи на унікальність історії його чи її психічного становлення, усім прописуючи антидепресанти [Руденеско, 2008]. Проте не менш ефективним засобом тамування тривоги є побудова складної пояснювальної схеми перебігу психічних процесів, що їхніми взірцями є метапсихологія Фрейда чи структурний аналіз Лакана.

Почасти самі ці схеми можна витлумачити як симптоми, що приховують засадничу тривогу аналітика. А втім, навіть це не позбавляє його тривоги, адже завжди наявна певна невідповідність дзеркального відображення (що є опертям ототожнення із діагностичним взірцем), ідентифікація з яким передбачає нескінченне обертання [Крістева, 2004], що збурює буття-у-світі.

Не менш важливими є гони до побудови психоаналітичних спільнот, що їх також можна витлумачити як інститути легітимації, скерованих проти тривоги описових схем, етичних приписів, політичних переконань тощо.

Отже, психоаналіз переживається як тривога, що спричиняється стоянням у Ніщо, поза мовою, аби спробувати говорити з людиною якимось інакше,

не так, як завжди й зазвичай; водночас це також страх, що це не вдасться, і бажання втамувати його, використавши медикаменти, зрозумілу пояснювальну схему чи покликання на авторитет спільноти. Якщо аналітик впорався без цього, тоді починається друга фаза психоаналізу — редукція.

Психоаналітична редукція

Психоаналітична редукція — це те, що, з одного боку, дає змогу не тікати від тривоги, з другого — дати їй раду. Усвідомлюючи надмірну поетичність описів тривоги як стояння в Ніщо (поза мовою), слід надати цим описам ґрунту, аби вони прозвучали зрозуміліше. Усі ці формули — стояння в Ніщо, становище поза мовою, мистецтво самоперекреслення — зрештою схоплюють засадниче екзистенційне людське становище, що його якнайкраще виявляють такі концепти, як «відкритість світу» [Scheler, 1947], «екзистенція» [Сартр, 2001], «ущербна істота» [Gehlen, 1988], «утопічне місце розташування» чи «природна штучність» [Plessner, 2017] тощо. Ідеться про засадничу відсутність біологічного сенсу людського життя [Gehlen, 1988], відпочаткову невизначеність, гомогенність зажитого простору новонародженого [Bollnow, 2010], значливість позаутробного періоду та «психічного народження» для людської дитини [Mahler, 2000]. Становище, за якого спротив (*Widerstand*) передує предмету (*Gegenstand*) [Scheler, 1947], а існування передує сутності [Сартр, 2001].

Саме це становище зазнає найпершого витиснення, що лише воно й уможливує наше життя у цьому світі. Адже достоту в такому світі жити не випадає [Bollnow, 1955]. Зрештою, порушення цього засадничого витиснення можна розуміти причиною психічних розладів, що їх, своєю чергою, слід визнати суто людськими. Психічні розлади — це те, що вочевидь трапляється із особливо чутливими людьми, які, можливо, роблені з ліпшої глини (Брил) [Брил, s.a.], особами, перед якими щоденні проблеми розгортають голу екзистенцію людського життя.

Це засадниче витиснення, або, послуговуючись філософсько-антропологічною термінологією, компенсація [Plessner, 2010], здійснюється у спільному світі, шляхом узвичаєння способів поведінки, орієнтації, смислоконститутивної діяльності [Gehlen, 1988]. Такі узвичаєння на особистісному рівні постають патернами, ширше інститутами, ширше культурою. Усе це слугує надаванню сенсу, маркуванню довкілля, зниженню агресії та передусім тривоги. Інститути розвантажують людину [Ibid.].

Утім, успішність інститутів геть не обов'язково чи принаймні не винятково залежить від їхньої раціональності. В сучасній філософській антропології узвичаєну практику вважають раціональною в тому разі, якщо її влаштування зважає на, те, що Томас Ренч називає горизонтальною конституцією первинного світу (*Erstewelt*) [Ренч, 2010], а Ото Больнов — сукупністю екзистенційних фактів [Больнов, 1996], тобто ідеться про неусувні антропологічні факти: просторовість, часовість, мовність, фактичність, ситуацій-

ність, самотність, природну підтриманість, соціальність тощо. Якщо спосіб узвичаєння практики нехтує бодай одним із перерахованих фактів людського існування, таку практику вважають ірраціональною [Ренч, 2010].

А втім, слід сказати, що ірраціональність узвичаєнь не перешкоджає вже згаданому розвантаженню, а також, принаймні в перспективі одного людського життя, не перешкоджає її успішності. Візьмемо за приклад два найвідоміших сучасних конструктивізмів: соціо- та нейро-. Перший, особливо, якщо його розглянути як самоопис етики автентичності [Тейлор, 2002], можна зрозуміти як настанову, що нехтує екзистенційним фактом соціальності (інтерсуб'єктивності): усе виглядає так, ніби індивід у змозі відповісти на питання про власну ідентичність самостійно, а це, очевидно, не так. Це одразу стає зрозумілим, щойно ви спробуєте відповісти на питання «як вас звать?» і «звідки ви про це знаєте?». Тож сучасний соціологізм чи соціальний конструктивізм — це така собі радикалізація Сартрової етики для однієї особи. Натомість нейроконструктивізм, яскравим представником якого є Томас Метцингер [Metzinger, 2010], спирається на Декартове, феноменологічне необґрунтоване, припущення подвоєності світів, тобто є матеріалістичним, ба навіть радикальним застосуванням цієї ідеї [Fuchs, 2018].

Хай там як, але обидві настанови, байдуже на їхню антропологічну ірраціональність, усе ж працюють, тобто розвантажують та слугують успішності. Принаймні на це вказують поступ емансипації та розвиток технологій штучного інтелекту.

Для психоаналітика згаданий факт значливий, адже він виявляє, що нормальність не є синонімом раціональності, ба більше досвід показує, що ірраціональність орієнтації — перекручення, приховування та виставляння певних екзистенційних фактів — це те, що слугує розмаїттю. Становище психоаналітика не відрізняється від становища будь-якої іншої людини. Усяка орієнтація, що також дається знаки у мові, має свої перекручення — сліди попередніх витискань.

Тут помічним може стати Леві-Стросів концепт бриколажу [Леві-Строс, 2000], що він описує елементарну структуру орієнтації думання. На відміну від наукової орієнтації, що передбачає наперед заданий проєкт із незліченою, на позір необмеженою, елементарною складовою, бриколаж являє принципову обмеженість елементів, придатних для формування розумового ставлення до світу. Бриколаж — форма магічного мислення [Ibid.]. У цьому сенсі для психоаналітика усяке індивідуальне існування набуває свого значення в ситуації бриколажу. Психічне становлення людини здійснюється в умовах обмеженого довкілля. Основними частинами цього довкілля постають значливі Інші: батьки, друзі, вчителі, коханці, вороги тощо. З огляду на скінченність, мінливість та випадковість кожного з перерахованих елементів, виховання та освіта — це завжди ексцес. Яскравим прикладом є історія Олександра Великого — людини, яка створила найбільшу світову імперію, та його відомого вчителя, що вважав ідеальним полісом місто на кілька тисяч осіб.

Бриколажева структура думання дається взнаки повсюдно й притаманна як аналізантам, так і самому аналітику. Далєбі, відповідаючи на засадові питання — як дістати насолоду, як слід працювати, кого і як маємо любити, що є дружба, що таке краса, кого можна вважати розумним і, зрештою, чи взагалі все це чого-небудь варте — людина оперує радше випадковими уламками структури, ніж створює прозорий проєкт. Інакше кажучи, шукані відповіді містяться у характері стосунків із значливими ближніми, надто тривалими, порівняно з часом життя конкретної людини. Наприклад, середній вік моїх аналізатів становить 27 років, отже в середньому 2/3 свого життя вони перебували в ситуації нескінчених ітерацій почасти патологічних стосунків.

Бриколаж, подібно до тональності музичної композиції, визначає усе, що може бути присутнім, і усе, що присутнім бути не може в конкретному досвіді. Він впливає на те, що ми загалом у перцепційному полі помічаємо, а чого не помічаємо, байдуже на характер аналізатора. Так, мені траплялися особи, які виразно бачать небезпечних людей, чують їхні розмови, а також люди, що не звертають уваги навіть на об'єктивну небезпеку. Це також стосується нашої пам'яті, принаймні того, що дається взнаки в нашому звичайному досвіді. Адже ми насправду ніколи не маємо до діла зі штучним рядом слів чи зображень, що вони пропонуються у різноманітних психологічних тестах. Натомість зіштовхуємося із величезною купою речень, що складають оповідки, зауважуючи поміж них лише ті, що так чи так має до діла із нашою власною життєвою ситуацією, в такий спосіб утворюючи сюжет переповідання.

Наведу приклад: нещодавно вчергове обговорюючи з подругою одну книжку з-поміж так званої популярної психології, я з подивом з'ясував, що вона геть не зауважила історію про життя Вільяма Джеймса, хоча, на відміну від мене, прочитала цю книжку, уважно, до того з неабияким інтересом. Мене ж ця оповідка просто таки заскочила, з одного боку, через згадування віку Джеймса в момент екзистенційного вибору — тридцять років, а це майже мій власний вік, а також тому, що я сподіваюся наступного року взятися за переклад його «Принципів психології» українською. Гадаю, не варто описувати моє подивування, коли я почув від подруги геть незацікавлене «А хто це?».

Щось схоже трапляється, коли ми слухаємо іншу людину. Зазвичай, запам'ятовуючи сказане, ми схоплюємо певний сюжет, що в його межах певні частини оповіді набувають особливого значення. Водночас, якщо слідом за Мерло-Понті мову розуміти як жест [Мерло-Понті, 2001], тоді йдеться про схоплення сюжету загальної, всякчас тілесновлаштованої, ситуації. Усе це дається взнаки у таких висловлюваннях, як: «мені все зрозуміло», «із цим ясно», «нічого дивного» тощо. Останні також схоплюють характер природної настани, за якої нам має бути усе зрозуміло, ясно й нічого не має дивувати.

Спираючись на попередні описи психоаналізу як інакшого способу говорити, психоаналітичну редукцію можна розуміти як процедуру втримання від формування згаданого сюжету. Інакше кажучи, переміщення в ситуацію, де нічого не зрозуміло, нічого не ясно й дивує геть усе.

Психоаналітична редукція полягає в тому, щоби втриматися від розуміння аналізанта, що воно відкриває шлях до стенографічного слухання, в такий спосіб накопичуючи самоописи та описи взаємин зі світом так, як вони постають у вільному мовленні, не захарашені сюжетом, формованим щоденним розумінням. Цей текст, наслідуючи ходу думок Гусерля, слід назвати психоаналітичним залишком.

Психоаналітичний аналіз

Діставши психоаналітичний залишок виникає можливість для психоаналітичного аналізу чи власне психоаналізу. Він полягає у детектуванні характеру синтаксичного, семантичного та прагматичного зв'язків елементів конкретного мовлення; особливостей тілесного позиціювання та реакції на довкільні умови різного ґатунку; атмосфери, що дається взнаки ситуаційно, тощо.

До перерахованого можуть належати такі особливості як: домінування в мовленні заперечних часток; займенників третьої особи множини чи однини, займенників першої особи однини; порівнянь найвищого ступеня, певних форм часу (наприклад, минулого під час тривожності), певних частин мови під час відповіді на екзистенційно значливі питання (наприклад, відповідаючи на питання про стосунки з матір'ю, одна аналізанта сказала таке: «Чудові, говоримо по телефону по три години, два рази на тиждень»). Окрім цього, це також можуть бути повторювані вирази обличчя чи положення тіла, наприклад, меланхолійний характер часто дається взнаки у піднятих внутрішніх краєчках брів, опущених кутках вуст, втягнутій шиї тощо; водночас смикання тіла то в той, то в той бік рідко коли свідчать про вітху.

Усяка присутність надмірно повторюваних певних мовно чи тілесно засвідчених форм взаємин зі світом даються взнаки як *спротиви*, що вони домінують у конкретній життєвій орієнтації. Так само, як і надмірна відсутність певних виразів і позиціювань.

На перший погляд, може здатися, що усвідомлення наявності спротивів або, як, наприклад, у разі ранньої психоаналітичної теорії, витиснутого уявлення, повинно мати терапевтичний ефект. Ця думка достоту домінувала у психоаналізі приблизно до 20-х років XX століття [Фройд, 1998]. А втім, досвід показує, що це, на жаль, не так. Направду доволі часто психоаналітик може почути від аналізанта таке: «Ну, гаразд, тепер я це знаю, що далі?». Втім, не слід заперечувати значливість усвідомлення наявності певних повторюваних стосунків зі світом, що таки може утворити певну дистанцію, опосередковуючи дії індивіда й уповільнюючи його, знизити рівень тривоги чи гніву.

Феноменологічне убачання чи психоаналітичний інсайт досвідчується як опосередкувальна дистанція, трансцендування або, користуючись Плеснеровою термінологією, ексцентричність.

Утім, основна робота відбувається саме зі спротивами [Ibid.]. По-перше, йдеться про усвідомлення домінантних форм взаємодії зі світом, а також тематизацію захарашених цими формами досвідних царин (насильство, смерть,

сексуальність, свобода, відповідальність тощо). По-друге, про налаштування взаємин аналітика та аналізанта в такий спосіб, аби в них виникла можливість постати інакшим формам взаємодії зі світом, а також узвичаєння цих форм у тривалих ітераціях кабінетної роботи [Фукс, 2020]. Лише така настанова дозволяє прийняти Фройдову ідею про психоаналіз як *виховання* [Фройд, 1998]. Однак, якщо зазвичай виховання асоціюється із певним обмеженням, що вважають і для психоаналітичної роботи (сетінг, психоаналітична угода), то психоаналіз усе-таки переживається як емансипація, що дається взнаки у розширенні горизонту можливостей [Fuchs, 2007]. Відповідно, болісна ситуація аналізанта досвідчується як гранична обмеженість ставлення до світу [Ibid.]. Наведу кілька прикладів відповідей аналізанта на питання «Що таке кохати?»: «Кохати — це бути разом... — Як саме? ... — Фізично»; «Кохання — це терпіти... — А що ще? ... — Нічого»; «Кохати — це виконувати зобов'язання! — Може, щось ще? ... — Усе інше не є важливим». Останній приклад виразно окреслює Фройдів концепт нерухливого лібідо — відсутність інтересу, отже, усвідомлення певної теми. Феноменологічний опис нерухливого лібідо має наголошувати на переживанні граничної обмеженості взаємин зі світом, що даються взнаки у позиціюванні аналізанта. Натомість психоаналіз переживається як вивільнення лібідо чи розширення горизонту можливостей.

Інтерпретація

Четвертою фазою психоаналізу є інтерпретація. Перехід до інтерпретації досвідчується на тлі переживання загрози скасування психоаналітичної настанови. З одного боку, інверсії психоаналітичної редукції, тобто повернення до природної настанови, з другого — пригнічення значливої для психоаналітичної настанови тривоги. Це також можна описати як загрозу психологізму в Ясперсовому сенсі, як заміну питання про «Що?» досвіду, на питання «Чому?» це сталося [Jaspers, 1986 (1950)]. Психологістська настанова під час психоаналітичної інтерпретації загрожує скасуванню унікальності життя аналізанта. Передусім із огляду на випадковість усякого психологістського твердження [Husserl, 2013]. Зрештою, усе може бути геть інакше. Втім, загальна схильність до генералізації суджень психологізму в перспективі конкретного життя хибує на ототожнення закономірності й закону [Ibid.], що, своєю чергою, наражає людину на перешкоди тоталітарного погляду.

Психоаналітична інтерпретація постає у досвіді психоаналізу на тлі психоаналітичної тривоги та редукції й скерована на психоаналітичний залишок, тобто мовно влаштоване позиціювання аналізанта. Відповідно, значливим складником такої інтерпретації є формулювання результатів аналізу. Інакше кажучи, аналіз — уже почасти інтерпретація. Однак цей її рівень має до діла з індивідуальним, суб'єктивним виміром характеру світоставлення й скидається на те, що це єдиний рівень власне психоаналітичної інтерпретації. Адже перехід від індивідуального тлумачення структури психоаналітичного

залишку до загальних умов можливості усякої такої структури вимагає обґрунтування наявності цього переходу, бо в досвіді кабінетної роботи ми нічого подібного не надибуємо. Інакше кажучи, усі попередні фази цілком можуть постати із випадковості: бажання нерепресивної розмови, уважного слухання, ба навіть зацікавленість до структур позиціювання та мовлення. Однак перехід від інтерпретації індивідуального становища до становища людини взагалі випадковим бути не може, точніше він не виникає із випадковості.

Усякий такий перехід передбачає вже наявну методологію, як це, до речі, впадає в око й у цьому тексті: феноменологічні описи досвіду психоаналізу чергуються з розлогими відступами, що мають до діла з описами загального людського становища. Хоча останнє безпосередньо не впливає з описів індивідуального світоставлення й не може виникнути із практики таких описів. Усвідомлення цього факту увиразнює важливість для психоаналітика гуманітаристики та питання про теоретико-методологічні засади наук про дух.

Висновки

Зробимо короткі висновки.

1. Уже на початку ХХ століття виникає логіко-феноменологічна критика психоаналітичної теорії, що вона показала логічну необґрунтованість та феноменологічну суперечливість центральних психоаналітичних концептів. Утім, усякий критично налаштований інтелектуал, не заперечуючи практичної значливості аналітичної роботи, наголошував на тому, що немає підстав вважати, що терапевтична дія аналітичних взаємин обґрунтовується психоаналітичною теорією. Отже, психоаналіз потребує феноменологічного обґрунтування як центральних понять, так і досвіду кабінетної роботи.

2. Суто феноменологічна критика психоаналізу наголошувала на психологістській настанові психоаналітичної теорії, отже, психоаналіз відкидали як хибний проект натуралізації психічної царини.

3. З огляду на те, що відповіді на логіко-феноменологічну критику психоаналітичної теорії не було, натомість ми маємо до діла з новою психоаналітичною теорією Фройда 1920-х років, що вона загалом спирається на центральні поняття першої теорії, це також кидає тінь на всі подальші психоаналітичні теорії, які виникли по смерті Фройда. Останні слід відкласти поки ми не матимемо задовільного обґрунтування класичної теорії.

4. Останні двадцять років спостерігається відновлення інтересу феноменологів до психоаналізу, насамперед як джерела ноєматичних інтуїцій, а також предмету феноменологічних описів. Психоаналіз, як предмет феноменології, передусім розпадається на мережу технічних описових понять: несвідоме, перенесення, спротиви, витискання, що їх можна описати феноменологічно як істотні для ідентичності певного досвіду. Водночас поки відсутні спроби феноменологічного обґрунтування психоаналітичного досвіду, як того, що переживається як психоаналіз під час кабінетної роботи.

Такі описи можна зрозуміти як реабілітацію Кронфельдової настанови на обґрунтування психоаналітичної практики.

5. Психоаналітичний досвід розгортається у чотирьох фазах: тривоги (що переживається як необхідність граничної модифікації мовлення, за якої скасовується опозиція мовлення та мовчання); редукції (що полягає у відмові від щоденного розуміння аналізанта, утриманні задля отримання психоаналітичного залишку); аналізу (що він є детектуванням структури феноменологічного залишку) та інтерпретації (яка полягає в поміщенні індивідуальної структури в загальний контекст філософсько-антропологічного запитання про людину).

6. Відсутність у досвіді безпосередньої кабінетної роботи підстав для переходу від описів індивідуальної структури психоаналітичного залишку до загального контексту філософсько-антропологічних описів демонструє значливість для психоаналітика запитання про методологічні засади такого переходу, а отже, питання про сутність наук про дух.

ДЖЕРЕЛА

- Большов, О. (1996). Філософська антропологія та її методичні принципи. В: *Сучасна зарубіжна філософія*. Хрестоматія (сс. 96–111). Київ: Ваклер.
- Брил, А. (2020). *Фундаментальні концепції психоаналізу* (Пер. з англ.: Є. Буцикін). Харків: Фоліо.
- Буцикін, Є. (2020). Гайдельберзьке визрівання. Феноменологічна критика психоаналізу. *Філософська думка*, 4, 75–90. <https://doi.org/10.15407/fd2020.04.075>.
- Гусерль, Е. (2020). *Ідеї чистої феноменології та феноменологічної філософії* (Пер. з нім.: В. Кебуладзе). Харків: Фоліо.
- Дольго, Ф. (2018). *Боротьба за дитину*. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля.
- Слотердайк, П. (2002). *Критика цинічного розуму* (Пер. з нім.: А. Богачов). Київ: Тандем.
- Крістева, Ю. (2004). *Полілог*. Київ: Юніверс.
- Леві-Строс, К. (2000). *Первісне мислення*. Київ: Український центр духовної культури.
- Леві-Строс, К. (2000а). *Структурна антропологія*. Київ: Основи.
- Мерло-Понті, М. (2001). *Феноменологія сприйняття*. Київ: Український центр духовної культури.
- Монтень, М (2012). *Проби*. Харків: Фоліо.
- Мур, Дж. Е. (2003). *Принципи етики*. Київ: Port-Royal.
- Ренч, Т. (2010). *Конституція моральності. Трансцендентальна антропологія і практична філософія*. Київ: Дух і літера.
- Руденеско, Е. (2008). *Навіщо нам психоаналіз?* Київ: Ніка-Центр.
- Сартр, Ж.-П. (2001). *Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології*. Київ: Основи.
- Тейлор, Ч. (2002). *Етика автентичності*. Київ: Дух і літера.
- Фройд, З. (1988). *Вступ до психоаналізу*. Київ: Основи.
- Фукс, Т (2020). Інтерактивне феноменальне поле та життєвий простір: нарис екологічної концепції психотерапії. *Філософська думка*, 4, 91–105.
- Юнг, К. (2005). *Практика психотерапії*. Москва: Харвест.
- Binswanger, L. (1956). *Erinnerungen an Sigmund Freud. Memories of Sigmund Freud*. Berne.
- Boss, M (1982) *Psychoanalysis and Daseinanalysis*. S.l.: Da Capo Press.
- Bollnow, O. (2010). *Mensch und Raum*. Königshausen & Neumann.
- Bollnow, O. (1955). *Existenzphilosophie*. S.l.: Kohlhammer.

- Frankl, V. (2004). *On the Theory and Therapy of Mental Disorders: An Introduction to Logotherapy and Existential Analysis*. S.l.: Routledge.
- Fuchs, T. (2018). *Ecology of the Brain*. Oxford: Oxford University Press.
- Fuchs T. (2007). Psychotherapy of the Lived Space: A Phenomenological and Ecological Concept. *American Journal of Psychotherapy*, 61 (4), 423–439.
- Gehlen, A. (1988). *Man: His Nature and Place in the world*. S.l.: Columbia University Press.
- Heidegger, M. (2018). *What is Metaphysics*. S.l.: Jovian Pres.
- Hume, D. (1985). *Treatise of Human Nature*. S.l.: Penguin.
- Husserl, E. (2013). *Logische Untersuchungen / Erste Band*. S.l.: Felix Meiner Verlag.
- Ingarden, R. (1957). *Studia z estetyki* (t. 1). Warszawa: PWN.
- Jaspers, K. (1986). *Der Arzt im technischen Zeitalter [hierin die Schriften: Der Arzt im technischen Zeitalter (1958), Zur Kritik der Psychoanalyse (1950), Arzt und Patient (1953)]*. München: Piper.
- Jaspers, K. (1946). *Allgemeine Psychopathologie*. S.l.: Springer.
- Jaspers, K. (1963). *Kausale und „verständliche“ Zusammenhänge zwischen Schicksal und Psychose bei der Dementia praecox (Schizophrenie)*. *Gesammelte Schriften zur Psychopathologie*. S.l.: Springer.
- Kronfeld, A. (1914). *Über die psychologischen Theorien Freuds und verwandte Anschauungen*. Leipzig, Berlin: Verlag von Wilhelm Engelmann.
- Legrand, D., Trigg, D. (2017). (Eds.) *Unconsciousness Between Phenomenology and Psychoanalysis*. S.l.: Springer.
- Lomar, D., Brudzinska, J. (Eds.) (2012). *Founding Psychoanalysis Phenomenologically: Phenomenological Theory of Subjectivity and the Psychoanalytic Experience*. S.l.: Springer (Phaenomenologica 199).
- Mahler, M. (2000). *The psychological birth of the human infant. Symbiosis And Individuation*. S.l.: Basic Books.
- Boss, M. (1994). *Zollikoner Seminare. Protokolle — Zwiegespräche — Briefe*. S.l.: Klostermann.
- Metzinger, T. (2010). *The Ego Tunnel: The Science of the Mind and the Myth of the Self*. S.l.: Basic Books.
- Minkowski, E (1970). *Lived Time: Phenomenological and Psychopathological Studies*. Evanston: Northwestern University Press.
- Ricouer, P. (2007). *The Conflict of Interpretations: Essays in Hermeneutics (Studies in Phenomenology and Existential Philosophy)*. Northwestern University Press.
- Plessner, H. (2017). *Die Stufen des Organischen und der Mensch*. S.l.: De Gruyter.
- Scheler, M. (1947). *Die Stellung des Menschen im Kosmos*. München.

Одержано 15.07.2021

REFERENCES

- Binswanger, L. (1956). *Erinnerungen an Sigmund Freud. Memories of Sigmund Freud*. Berne.
- Bollnow, O. (1955). *Existenzphilosophie*. S.l.: Kohlhammer.
- Bollnow, O. (1996). Philosophical anthropology and its methodological principles. [In Ukrainian]. In: *Modern foreign philosophy. Reader* (pp. 96-111). Kyiv: Vakler. [= Больнов 1996]
- Bollnow, O. (2010). *Mensch und Raum*. S.l.: Königshausen & Neumann.
- Boss, M (1982) *Psychoanalysis and Daseinanalysis*. S.l.: Da Capo Press.
- Boss, M. (1994). *Zollikoner Seminare. Protokolle — Zwiegespräche — Briefe*. S.l.: Klostermann.
- Brill, A. (2020). *Fundamental conceptions of psychoanalysis* (Transl. from Engl.: Y. Butsykin). [In Ukrainian]. Kharkiv: Folio. [= Брил 2020]
- Butsykin, Y. (2020). Heidelberg maturation. Phenomenological critique of psychoanalysis. [In Ukrainian]. *Philosophical Thought*, 4, 75–90. <https://doi.org/10.15407/fd2020.04.075>. [= Буцикін 2020]

- Dolto, F. (2018). *Fight for the child*. [In Ukrainian]. Kharkiv: Family Leisure Club. [= Дольто 2018]
- Frankl, V. (2004). *On the Theory and Therapy of Mental Disorders: An Introduction to Logotherapy and Existential Analysis*. S.l.: Routledge.
- Freud, Z. (1988). *Introduction to psychoanalysis*. [In Ukrainian]. Kyiv: Osnovy. [= Фройд 1988]
- Fuchs, T. (2007). Psychotherapy of the Lived Space: A Phenomonological and Ecological Concept. *American Journal of Psychotherapy*, 61 (4), 423–439.
- Fuchs, T (2018). *Ecology of the Brain*. Oxford: Oxford University Press.
- Fuchs, T (2020). Interactive Phenomenal field and life space: an o ecological concept of psychotherapy. [In Ukrainian]. *Philosophical Thought*, 4, 91–105. [= Фукс 2020]
- Gehlen, A. (1988). *Man: His Nature and Place in the world*. S.l.: Columbia University Press.
- Heidegger, M. (2018). *What is Metaphysics*. S.l.: Jovian Press.
- Hume, D. (1985). *Treatise of Human Nature*. S.l.: Penguin.
- Husserl, E. (2013). *Logische Untersuchungen / Erste Band*. S.l.: Felix Meiner Verlag.
- Husserl, E. (2020). *Ideas of pure phenomenology and phenomenological philosophy* (Transl. from Germ.: V. Kebuladze). [In Ukrainian]. Kharkiv: Folio. [= Гусерль 2020]
- Ingarden, R. (1957). *Studia z estetyki* (t. 1). Warszawa: PWN.
- Jaspers, K (1986). *Der Arzt im technischen Zeitalter [hierin die Schriften: Der Arzt im technischen Zeitalter (1958), Zur Kritik der Psychoanalyse (1950), Arzt und Patient (1953)]*. München: Piper.
- Jaspers, K. (1946). *Allgemeine Psychopathologie*. S.l.: Springer.
- Jaspers, K. (1963). *Kausale und „verständliche“ Zusammenhänge zwischen Schicksal und Psychose bei der Dementia praecox (Schizophrenie)*. *Gesammelte Schriften zur Psychopathologie*. S.l.: Springer.
- Jung, K. (2005). *Practice of psychotherapy*. [In Russian]. Moscow: Kharvest. [= Юнг 2005]
- Kristeva, Yu. (2004). *Polylogue*. [In Ukrainian]. Kyiv: University. [= Крістева 2004]
- Kronfeld, A. (1914). *Über die psychologischen Theorien Freuds und verwandte Anschauungen*. Leipzig, Berlin: Verlag von Wilhelm Engelmann.
- Legrand, D., Trigg, D. (Eds.) (2017). *Unconsciousness Between Phenomenology and Psychoanalysis*. S.l.: Springer.
- Levi-Strauss, K. (2000). *Primitive thinking*. [In Ukrainian]. Kyiv: Ukrainian Center for Spiritual Culture. [= Леві-Строс 2000]
- Levi-Strauss, K. (2000a). *Structural anthropology*. [In Ukrainian]. Kyiv: Osnovy. [= Леві-Строс 2000a]
- Lomar, D., Brudzinska, J. (Eds.) (2012). *Founding Psychoanalysis Phenomenologically: Phenomenological Theory of Subjectivity and the Psychoanalytic Experience*. S.l.: Springer (Phaenomenologica 199).
- Mahler, M. (2000). *The psychological birth of the human infant. Symbiosis And Individuation*. S.l.: Basic Books.
- Merleau-Ponty, M. (2001). *Phenomenology of perception*. [In Ukrainian]. Kyiv: Ukrainian Center for Spiritual Culture. [= Мерло-Понті 2001]
- Metzinger, T. (2010). *The Ego Tunnel: The Science of the Mind and the Myth of the Self*. S.l.: Basic Books.
- Minkowski, E (1970). *Lived Time: Phenomenological and Psychopathological Studies*. Evanston: Northwestern University Press.
- Ricouer, P. (2007). *The Conflict of Interpretations: Essays in Hermeneutics (Studies in Phenomenology and Existential Philosophy)*. S.l.: Northwestern University Press.
- Montaigne, M (2012). *Essays*. [In Ukrainian]. Kharkiv: Folio. [= Монтень 2012]
- Moore, J. E. (2003). *Principles of ethics*. [In Ukrainian]. Kyiv: Port-Royal. [= Мур 2003]
- Plessner, H. (2017). *Die Stufen des Organischen und der Mensch*. S.l.: De Gruyter.

- Rench, T. (2010). *Constitution of morality. Transcendental anthropology and practical philosophy*. [In Ukrainian]. Kyiv: Duch i Litera. [= Ренч 2010]
- Rudenesco, E. (2008). *Why do we need psychoanalysis?* [In Ukrainian]. Kyiv: Nika-Tsentr. [= Руденеско 2008]
- Sartre, J.-P. (2001). *Being and nothingness. Essay on phenomenological ontology*. [In Ukrainian]. Kyiv: Osnovy. [= Сартр 2001]
- Scheler, M. (1947). *Die Stellung des Menschen im Kosmos*. München.
- Sloterdijk, P. (2002). *Critique of the cynical mind* (Transl. from It.: A. Bogachov). [In Ukrainian]. Kyiv: Tandem. [= Слотердаjk 2002]
- Taylor, C. (2002). *Ethics of authenticity*. [In Ukrainian]. Kyiv: Duch i Litera. [= Тейлор 2002]

Received 15.07.2021

Yehor Butsykin, PhD, Associated Professor,
Department of Philosophy,
Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education,
9, Dorohozhytska St., Kyiv, 04112
Yehorbutsykin@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2081-5162>

PHENOMENOLOGICAL JUSTIFICATION OF PSYCHOANALYSIS

The article is a preliminary sketch of the phenomenological description of the experience of psychoanalysis, in order to phenomenologically justify the fundamental psychoanalytic concepts and phenomena. The phase structure experience of the psychoanalysis is considered, namely: analyst's anxiety, psychoanalytic reduction, psychoanalytic analysis and interpretation. In addition, the first part of the article is devoted to the main aspects of logical-phenomenological critique of psychoanalysis. First of all, the critique of the associative, mechanistic, speculative theory of psychoanalytic practice that its phenomenological inadequacy leads to a gap between psychoanalytic theory and practice. This fact is especially emphasized in the phenomenological psychology of Arthur Kronfeld and the Daseinanalysis of Ludwig Binswanger and Medard Boss. Hence, the article is an attempt to outline another way to bridge this gap, by phenomenological justification of the experience of psychoanalysis.

Keywords: *phenomenology; psychoanalysis; phenomenological critique; phenomenological justification; critique of psychoanalysis; existential psychiatry; existential psychotherapy; philosophical anthropology.*